

Δημοκρατία και πανεπιστήμιο

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΤΗΦΟΡΗ

Το «μη κρατικό, μη κερδοσκοπικό» είναι απλά ένας «περιδιαγραμμάτου» ευφημισμός για το «ιδιωτικό» Πανεπιστήμιο. Πόσο συμβιβάζονται τα ιδιωτικά πανεπιστήμια με τις αρχές της Δημοκρατίας; Η Αμερικανική Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας, θεμελιώδες δημοκρατικό ντοκουμέντο, τονίζει: «όλοι οι άνθρωποι γεννιούνται ίσοι».

Με χαρακτηριστικό αγγλοσαξονικό ρεαλισμό δεν λέει «είναι ίσοι», λέει «γεννιούνται ίσοι». Ο αγώνας της ζωής, ο ελεύθερος ανταγωνισμός, επίσης βασική αρχή της δημοκρατίας, τους κάνει οικονομικά άνισους. Πρέπει, όμως, να ξεκινούν όλοι, όπως οι δρομείς στους αγώνες, από την ίδια γραμμή εκκίνησης. Ετσι μόνον εξασφαλίζεται ότι, μέσα σε κάθε γενιά ανθρώπων, θα πρωτεύσουν οι ικανότεροι, προς όφελος και δικό τους αλλά και του συνόλου. Αν αφήνουμε να πρωτεύουν οι βλάκες, χάνουμε σαν κοινωνία.

Ολα τούτα, βέβαια, είναι πολύ θεωρητικά. Στην πράξη, οι πλούσιοι γονείς κοιτάζουν να βάλουν τα δικά τους παιδιά όσο πιο μπροστά μπορούν από τα άλλα στη γραμμή της αφετηρίας, αγοράζοντάς τους καλύτερη, ιδιωτική Παιδεία, όχι μόνο Ανώτατη αλλά και Μέση και Στοιχειώδη, ακόμη και στα νηπιαγωγεία γίνονται σήμερα διακρίσεις. Αυτό δεν είναι μόνον άδικο, είναι κοινωνικά αντιλειτουργικό. Η κοινωνία χάνει όταν ένα περισσότερο προικισμένο άτομο δεν μπορεί να αναπτύξει όλο του το δυναμικό, επειδή του έλειψε η άριστη Παιδεία, ενώ ένα άτομο λιγότερο προικισμένο απολαμβάνει εκπαιδευτικές ευκαιρίες που υποκειμενικά δεν είναι σε θέση να τις αξιοποιήσει στην πράξη όσο θα έπρεπε. Για τον λόγο αυτό η Παιδεία, όλη η Παιδεία, θα έπρεπε να είναι και δωρεάν και αυστηρά αξιοκρατική. Τα κρατικά Πανεπιστήμια, όχι μόνον στην Ελλάδα, σε όλη την Ευρώπη (είναι λάθος να φανταζόμαστε ότι λειτουργεί πλήθος από ιδιωτικά Πανεπιστήμια στην Ευρώπη, είναι ελάχιστα και, απ' όσο ξέρω, περιθωριοποιημένα), υποτίθεται ότι αντισταθμίζουν, ως ένα βαθμό, την ανισότητα της ιδιωτικής Μέσης Παιδείας. Αυτό δεν είναι ακριβές. Στα κρατικά Πανεπιστήμια περνούν εισαγωγικές εξετάσεις και πετυχαίνουν οι καλά προετοιμασμένοι μαθητές, και οι περισσότεροι απ' αυτούς προέρχονται από εύπορες οικογένειες. Το να πληρώνουν δίδακτρα οι εύποροι φοιτητές είναι υποστηρίξιμο μέτρο, το να επιβληθούν δίδακτρα σε όλους τους φοιτητές, όπως θα γίνει με το «μη κρατικό, μη κερδοσκοπικό» είναι και άδικο και αντιδημοκρατικό και αντιλειτουργικό. Υποστηρίζεται ότι το ιδιωτικό πανεπιστήμιο θα μας εξασφαλίσει ποιότητα, ότι η ποιότητα είναι απαραίτητη για να βγει η ανώτατη παιδεία μας από τη σημερινή της πανθομολογούμενη κρίση και ότι, ιδού το λαμπρό παράδειγμα, τα μεγάλα αμερικανικά πανεπιστήμια είναι ιδιωτικά. Το ιδιωτικό πανεπιστήμιο στην Ελλάδα δεν πρόκειται να εξασφαλίσει ποιότητα, στη σημερινή κατάσταση της κοινωνίας μας· κομπίνες μάλλον θα μας προσφέρει. Τα μεγάλα αμερικανικά πανεπιστήμια, αξιοθαύμαστα πράγματα για τις επιστημονικές επιδόσεις τους, είναι τμήματα μιας άλλης κοινωνικής πραγματικότητας. Δεν στέκουν μόνο με τα πανάκριβα δίδακτρά τους, στηρίζονται και στις δωρεές των Αμερικανών δισεκατομμυριούχων που πιστεύουν έμπρακτα στην ανάγκη της εθελοντικής οικονομικής προσφοράς. Άλλοτε υπήρχαν και στην Ελλάδα οι εθνικοί ευεργέτες, οι Μπενάκηδες, οι Σούτσοι, οι Αβέρωφ και άλλοι. Σήμερα επικρατεί το ήθος «να τα φάωμεν ούλα». Παρ' όλο, όμως, το ριζικά διαφορετικό ήθος του πλούτου ανάμεσα στην Ελλάδα και την Αμερική, τα μεγάλα αμερικανικά πανεπιστήμια δεν παύουν να είναι ταξικοί, ταξικότατοι θεσμοί, μηχανισμοί αθέμιτης ενίσχυσης της ανισότητας, προπύργια της αμερικανικής πλουτοκρατίας. Αυτούς θέλουμε να μιμηθούμε; Η μεγάλη και οπωσδήποτε απαραίτητη αναγέννηση του πανεπιστημίου στον τόπο μας, το Νέο Πανεπιστήμιο, είναι εφικτή ακόμη και μέσα στο πλαίσιο των σημερινών θεσμών που διέπουν την ανώτατη παιδεία. Είναι φενάκη να υποστηρίξουμε ότι αλλάζοντας τη νομοθεσία, ιδίως «επί το ιδιωτικότερον», θα πετύχουμε τάχα τη θαυματουργή αλλαγή. Μπορεί να υπάρξει αλλαγή μόνο αν αποφασίσουν ν' αγωνιστούν σοβαρά γι' αυτήν οι Έλληνες πανεπιστημιακοί σε συμμαχία με ένα νέο, ριζικά αλλαγμένο, φοιτητικό κίνημα. Εμείς οι παλαιότεροι θυμόμαστε το σύνθημα που φώναζαν οι φοιτητές στην αρχή -στη βρυσομάνα του ανέンドτου αγώνα- στις διαδηλώσεις του 1961. «Να σπουδάσουν οι φτωχοί».

Θα ήταν κρίμα να εγκαταλείψει το ΠΑΣΟΚ το ωραίο αυτό σύνθημα.